

Kommittédirektiv

Nya konsumentköpregler

Beslut vid regeringssammanträde den 18 juli 2019

Sammanfattning

EU har beslutat om två direktiv på konsumenträttens område. Det är dels ett direktiv om tillhandahållande av digitalt innehåll och digitala tjänster, dels ett direktiv om försäljning av varor.

En särskild utredare ska ta ställning till hur direktiven ska genomföras i Sverige. I uppdraget ingår att analysera hur svensk rätt förhåller sig till direktiven och föreslå nödvändiga författningsändringar och andra åtgärder.

Uppdraget ska redovisas senast den 1 september 2020.

Nya EU-direktiv på konsumenträttens område

En konsumenträtt i utveckling

Varje dag konsumerar privatpersoner varor och tjänster som de köper från svenska och utländska företag. Det blir allt vanligare att människor handlar varor på nätet och över gränserna. Det utvecklas också hela tiden nya digitala produkter och tjänster som konsumenterna t.ex. kan strömma eller ladda ned. Utvecklingen innebär vidare att olika digitala element integreras i eller kopplas till en vara. Vid sidan av detta säljs alltjämt många varor i butik och utan digitalt innehåll.

I syfte att stärka den inre marknaden och möta utvecklingen har två EU-direktiv på konsumenträttens område antagits. Det första direktivet är

Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/770 av den 20 maj 2019 om vissa aspekter på avtal om tillhandahållande av digitalt innehåll och digitala tjänster (direktivet om tillhandahållande av digitalt innehåll). Det andra direktivet är Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/771 av den 20 maj 2019 om vissa aspekter på avtal om försäljning av varor, om ändring av förordning (EU) 2017/2394 och direktiv 2009/22/EG samt om upphävande av direktiv 1999/44/EG (varudirektivet). Båda direktiven reglerar frågor om avtal mellan en näringsidkare och en konsument. Direktiven är i grunden fullharmoniserande men medlemsstaterna ges möjlighet att i vissa fall ha nationella regler som är mer gynnsamma för konsumenten. Direktiven omfattar både inhemska och gränsöverskridande avtal.

Tillhandahållande av digitalt innehåll och digitala tjänster

Direktivet om tillhandahållande av digitalt innehåll tillämpas på avtal där näringsidkaren tillhandahåller ett digitalt innehåll eller en digital tjänst till en konsument. Det kan t.ex. handla om att en konsument får tillgång till dataspel, musik, filmer, e-böcker eller molntjänster som erbjuds på nätet. Direktivet tillämpas även på vissa kommunikationstjänster (se nedan).

Tillämpningen av direktivet förutsätter att det digitala innehållet eller den digitala tjänsten tillhandahålls i utbyte mot att konsumenten betalar ett pris eller förser näringsidkaren med sina personuppgifter.

Direktivet omfattar särskilt frågor om vad som ska anses vara ett fel i innehållet eller tjänsten, vilka rättigheter konsumenten har om ett fel har uppkommit och på vilket sätt rättigheterna utövas. Frågan om huruvida det rör sig om ett fel, dvs. bristande avtalsenlighet, avgörs mot bakgrund av direktivets bestämmelser om vilka krav en konsument har rätt att ställa på det som tillhandahålls. Enligt direktivet har konsumenten vid bristande avtalsenlighet rätt till avhjälpande, nytt tillhandahållande, prisavdrag eller hävning av avtalet, beroende på omständigheterna i det enskilda fallet. Direktivet reglerar även tid och plats för tillhandahållandet samt påföljder vid dröjsmål. Förutsättningarna för att en näringsidkare under avtalets löptid ska få förändra det digitala innehållet regleras också.

Försäljning av varor

Varudirektivet rör försäljning av varor, dvs. lösa saker, till konsumenter. Direktivet ersätter EU:s minimiharmoniserande konsumentköpdirektiv

(1999/44/EG) och gäller köp av varor oavsett om det sker i butik, på nätet eller på annat sätt.

Även i varudirektivet regleras frågor om vad som ska anses vara ett fel i varan, vilka rättigheter konsumenten har om ett fel har uppkommit och på vilket sätt rättigheterna utövas. Det finns även bestämmelser om vilken information näringsidkarens kommersiella garantier ska innehålla.

I varudirektivet finns även särskilda regler om köp av en vara som innehåller ett digitalt element, dvs. en vara som har ett integrerat digitalt innehåll som behövs för att varan ska fungera eller har en kopplad digital tjänst som på samma sätt behövs. Det kan t.ex. handla om en tvättmaskin med ett digitalt tvättprogram eller en träningsklocka som används tillsammans med en nedladdad applikation. Det finns i denna del även bestämmelser om t.ex. uppdateringar.

Nuvarande regler

När det gäller varor finns det i dag regler i konsumentköplagen (1990:932). Det finns däremot inte någon särskild lagstiftning om tillhandahållande av digitalt innehåll eller digitala tjänster. Det har i doktrinen uttalats att konsumentköplagen i regel bör vara tillämplig när det gäller köp av innehåll som lagrats på fysiska objekt, såsom cd eller dvd, men att det är mer osäkert vad som gäller när det beställda innehållet levereras digitalt (Johnny Herre, Konsumentköplagen, En kommentar, 4 uppl. s. 49 f.). I rättstillämpningen har konsumentköplagen och konsumenttjänstlagen (1985:716) tillämpats analogt i vissa fall. I lagen (2003:389) om elektronisk kommunikation finns regler om tillhandahållande av elektroniska kommunikationstjänster. Lagen är för närvarande föremål för översyn med anledning av genomförandet av EU-direktivet (2018/1972) om inrättande av en europeisk kodex för elektronisk kommunikation. Direktivet innehåller bl.a. rättigheter för konsumenter vid tillhandahållande av nummeroberoende interpersonella kommunikationstjänster, tjänster som också omfattas av direktivet om tillhandahållande av digitalt innehåll.

Utredningsuppdraget

En särskild utredare ska ta ställning till hur direktivet om tillhandahållande av digitalt innehåll och varudirektivet ska genomföras i Sverige. I uppdraget ingår att analysera hur svensk rätt förhåller sig till direktiven och lämna

nödvändiga författningsförslag. Utredaren är oförhindrad att överväga andra närliggande frågor och vid behov föreslå även andra åtgärder.

I vissa avseenden överensstämmer svensk rätt redan i huvudsak med varu-direktivet. Det gäller bl.a. svenska regler som går längre än vad direktivet kräver men som vi tillåts behålla, t.ex. regler om reklamationsplikt och garantiansvarstid. Utredaren bör som utgångspunkt fokusera på de delar av direktivet där det krävs att de svenska reglerna ändras. I det fall utredaren bedömer att, utöver vad som redan följer av svensk rätt, det finns anledning att gå längre än vad direktiven föreskriver ska detta motiveras med en analys som tar hänsyn till EU-rätten och då särskilt den fria rörligheten.

Ett EU-direktiv är bindande för medlemsstaterna när det gäller det resultat som ska uppnås, men medlemsstaterna får bestämma de närmare formerna för hur detta ska ske. Sverige har alltså vid genomförandet av direktiven ett visst utrymme att anpassa reglerna till svensk rätt i övrigt. Vid utformningen av förslagen ska utredaren ansluta till den systematik och terminologi som används i svensk rätt.

Utredaren ska se till att bestämmelserna och begreppen i direktiven förklaras och tydliggörs samtidigt som den EU-gemensamma uppfattningen om direktivens innebörd beaktas. Begreppen digitalt innehåll, digital tjänst och vara är centrala i direktiven. Det är därför angeläget att utredarens förslag tydligt avgränsar begreppen i förhållande till andra produkter och tjänster.

Utredaren ska särskilt ta hänsyn till intresset av enhetliga regler för köp av varor och tillhandahållande av digitalt innehåll. Utredaren ska överväga om de nya reglerna i direktivet om tillhandahållande av digitalt innehåll ska tas in i redan befintlig lagstiftning eller om det i stället bör föreslås en ny lag. Utredaren ska redovisa för- och nackdelar med de olika alternativen. Liksom vid all lagstiftning bör enkelhet, överskådlighet och konsekvens eftersträvas.

Utredaren ska lämna förslag som säkerställer att direktivet om tillhandahållande av digitalt innehåll genomförs på ett sätt som förutsätter att ett civilrättsligt bindande avtal enligt svensk rätt måste ha ingåtts för att direktivets bestämmelser ska tillämpas. Det bör uppmärksammas att direktivet lämnar till medlemsstaterna att i sin nationella rätt avgöra hur ett avtal ska klassificeras.

Köp av levande djur får undantas från varudirektivets tillämpningsområde. Riksdagen har tillkännagett som sin mening att regeringen bör initiera överväganden om huruvida reglerna i konsumentköplagen för köp av levande djur är ändamålsenligt utformade (bet. 2016/17:CU12 punkt 6, rskr. 2016/17:209). Utredaren ska mot den bakgrunden överväga om köp av levande djur helt eller delvis bör undantas från tillämpningen av de regler som genomför direktivet och om andra åtgärder bör vidtas för att få till stånd en ordning som är ändamålsenlig för både näringsidkare och konsumenter. Genom beslutet om dessa kommittédirektiv anser regeringen att tillkännagivandet är slutbehandlat.

Konsekvensbeskrivningar

Utredaren ska bedöma förslagens ekonomiska konsekvenser och konsekvenser i övrigt för enskilda, företag och det allmänna. Utredaren ska beräkna påverkan på statens inkomster och utgifter. Om förslag som lämnas innebär offentligfinansiella kostnader, ska förslag till finansiering lämnas. Förslagen ska även i övrigt redovisas enligt vad som anges i kommittéförordningen (1998:1474).

Utredaren ska vidare redovisa om förslagen har någon påverkan på jämställdheten mellan kvinnor och män.

Kontakter och redovisning av uppdraget

Utredaren ska följa genomförandet i de berörda nordiska länderna och i de andra länder som utredaren bedömer vara av intresse i sammanhanget. Utredaren ska även hålla sig informerad om det pågående genomförandet av EU:s direktiv om inrättande av en europeisk kodex för elektronisk kommunikation i de delar det berör direktivet om tillhandahållande av digitalt innehåll.

Utredaren ska i den utsträckning det är lämpligt inhämta synpunkter från berörda myndigheter, organisationer och företag.

Uppdraget ska redovisas senast den 1 september 2020.

(Justitiedepartementet)